

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2015–2019

Dnro 7957/06.10.07.00/2014
Päiväys 8.9.2014
ISSN-L 2242-2587
ISSN 2242-2587 (Verkkajulkaisu)
ISBN 978-952-5978-32-2 (pdf)

Helsinki 2014

KUVAILULEHTI

Julkaisun nimi

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2015 - 2019

Julkaisija

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)

Julkaisun päivämäärä

8.9.2014

Dnro

Dnro 7957/06.10.07.00/2014

Tiivistelmä

Valvira on valmistellut valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2015–2019. Valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa. Valvontaohjelmalla ohjataan kuntien suunnitelmallista valvontaa. Ohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä turvata ihmisille terveellinen elinympäristö.

Avainsanat (asiasanat):

valvontaohjelma, valvontasuunnitelma, terveydensuojelu, suunnitelmallinen valvonta

ISSN-L

2242-2587

ISSN

2242-2587 (Verkkójulkaisu)

ISBN

978-952-5978-32-2 (pdf)

Sisällys

1 Yleistä.....	5
2 Toimintaympäristö	6
3 Kunnan valvontasuunnitelman sisältö	8
3.1 Tarkastusten sisällön määrittely	9
3.2 Valvontakohteiden tarkastustiheys.....	10
3.3 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	11
3.4 Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	13
3.5 Muut suunnitelmassa huomioitavat asiat	13
4 Terveydensuojelun painopisteet.....	15
5 Raportointi ja aikataulut	17
6 Valvontaohjelman toteutumisen arviointi	18
Liitteet	
Liite 1. Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit, niiden riskiluokka, tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika.	

1 Yleistä

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa.

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma ja sen perusteella annettava ohjaus kunnan valvontasuunnitelman laatimiseksi perustuu terveydensuojelulakiin (763/1994) sekä ympäristöterveydenhuollon yhteiseen valtakunnalliseen valvontaohjelmaan ja siinä sovittuihin periaatteisiin.

Tämä valvontaohjelma koskee ohjelmakauden 2015 – 2019 terveydensuojelulaissa tarkoitettua suunnitelmallista valvontaa, jota kunta toteuttaa valvontasuunnitelmallaan. Valvontaohjelman sisällön määrittelevät sekä terveydensuojelulaki (4 a §) että valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (jäljempänä *valvontaohjelma-asetus*):

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston, Valviran, tulee laatia tämän lain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma (*valvontaohjelma*). Valtakunnallisen valvontaohjelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- 1) tarkastusten sisällön yleinen määrittely;
- 2) perusteet, joiden mukaan erityyppisten valvontakohteiden riskit arvioidaan ja kohteiden tarkastustiheys määrätään;
- 3) näytteenoton tarpeen arviointi ja ohjeistus;
- 4) valvontasuunnitelmien toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät; sekä
- 5) valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät.

Valvontaohjelma-asetuksen (78/2011) 5 §:n mukaisesti on määritelty valvontakohtedetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika, näytteenoton ja valvontaprojektien ohjaus ja raportointiohje.

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman tavoitteena on

- yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä
- valvonnan painopisteiden avulla turvata ihmisille terveellinen elinympäristö kohdistamalla rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti.

2 Toimintaympäristö

Erilaisista toiminnoista peräisin olevien ihmisten terveyteen kohdistuvien haittojen määrä ja merkitys on jatkuvasti lisääntynyt. Terveyshaittoja esiintyy esimerkiksi erilaisen teollisen toiminnan seurauksena sekä myös asuntojen, koulujen ja muiden julkisten tilojen huonon sisäilman laadun seurauksena. Näiden elinympäristön terveellisyyteen kohdistuvien uhkien ehkäisemiseksi on kaikessa suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioitava elinympäristön terveellisyys.

Terveydensuojelu- ja tupakkalain valvonnan osalta on valvontaohjelmakauden 2010-2014 aikana kehitetty arviointi- ja ohjaukikäytäntöjä, jota Lounais-Suomen aluehallintovirasto pilotoi ohjelmakauden 2010-2014 loppupuolella. Aluehallintovirastojen kuntiin suorittamia arviointi- ja ohjaukikäytäntöjä on tarkoitus laajentaa tehtäväksi kaikkien Aluehallintovirastojen alueilla terveydensuojelu- ja tupakkalain valvonnan ohjauksessa ohjelmakauden 2015-2019 aikana.

Moniin terveydensuojelulain mukaisen valvonnan piiriin kuuluviin valvontakohteisiin kohdistuu myös muiden viranomaisten suorittamaa valvontaa. Valvontatoiminnan kehittämiseksi olisi tarkoituksenmukaista tehdä yhteistarkastuksia, jolloin kohde tarkastettaisiin kattavasti samalla kertaa eri lainsäädäntövaatimusten mukaisesti. Tarkastusten rationalisointi poistaisi päällekkäisyydet tarkastuksissa ja toimenpidevaatimuksissa sekä mahdolliset toimenpidevaatimusten ristiriitaisuudet (esim. koulutarkastukset, joista tarkemmin luvussa 4).

Säädösmuutokset

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnistetty useita terveydensuojelulainsäädännön muutoksia, jotka huomioidaan valtakunnallisen valvontaohjelman päivityksissä niiden hyväksymisen jälkeen. Valmisteltavana ovat mm. seuraavat säädökset/säädösmuutokset:

- STM:n asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista (jäljempänä asumisterveysasetus) sekä terveydensuojelulain muutokset asumisterveysasetukseen liittyen
- STM:n asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (voimaan 1.9.2014)
- STM:n asetus talousveden radioaktiivisista aineista
- terveydensuojelulain 50 §:n mukaiset maksut

Lisäksi on valmisteltavana vesihuoltolain 119/2001 muutos.

Asumisterveysohje muutetaan STM:n asetukseksi, jolloin se on perustuslain mukainen. Asetuksen säännöksiä tarkennetaan Valviran soveltamisohjeella. Asumisterveysasetus edellyttää tietyiltä osin myös terveydensuojelulain muuttamista (esim. ulkopuolisen asiantuntijan pätevyys). Tämän hetken arvion mukaan asetus ja siihen liittyvä soveltamisohje tulevat voimaan vuoden 2014 loppupuolella.

Talousvesiasetuksen muutamia kohtia tarkennetaan vastaamaan paremmin juomavesidirektiiviä ja talousveden valvonnasta annettua viranomaisohjeistusta. Pääasialliset muutokset koskevat erityistilannesuunnitelmien laatimista talousveden laadun turvaamiseksi, talousvesilaitosten desinfiointivalmiutta ja uraanin lisäämistä talousveden kemiallisiin laatuvaatimusmuuttujiin.

Talousveden radioaktiivisia aineita koskeva direktiivi tuli voimaan 25.11.2013. Se on saatettava kansallisesti voimaan 24 kk kuluessa eli radioaktiivisuutta koskevat asiat talousvesiasetuksesta siirretään omaan asetukseen marraskuuhun 2015 mennessä.

Terveydensuojelulain mukaisia maksuja koskevia säännöksiä on tarkoitus muuttaa siten, että valvonnasta peritään suoritusperusteinen vuosittainen maksu. Kunnan valvontaviranomainen määrää maksun kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Maksun perusteena on harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus sekä toiminnan valvontahistoria. Jos tarkastustiheys on harvempi kuin kerran vuodessa, peritään maksu sen kalenterivuoden alkupuolella, jolloin tarkastus on suunniteltu tehtäväksi. Lakimuutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2015 ja siirtymäsäännöksen mukaan vuosittaisia valvontamaksuja peritään vuoden 2016 alusta alkaen.

3 Kunnan valvonta-suunnitelman sisältö

Kunnan terveydensuojelun valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat sekä terveydensuojelulaki että valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006) ja valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma. Terveydensuojelulaissa säädetään tiedoista, joiden on sisällyttävä kunnan laatimaan terveydensuojelun valvontasuunnitelmaan:

TsL 6 §

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- 1) tarkastusten sisällön määrittely;
- 2) valvontakohteiden tarkastustiheys;
- 3) kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen;
- 4) valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi; sekä
- 5) hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Tarkempia säännöksiä valvontasuunnitelman sisällöstä, valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, valvontakohteiden tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Useimmat terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet vaativat joko viranomaisen hyväksynnän tai ovat ilmoituksenvaraisia. Terveydensuojeluviranomainen tekee hakemusta tai ilmoitusta koskevan päätöksen, jolloin toiminta pääosin tulee suunnitelmallisen valvonnan kohteeksi. Myös ne terveydensuojelulain mukaiset toiminnot, jotka eivät ole olleet ilmoitusvelvollisuuden piirissä tai joilta ei ole edellytetty hyväksyntää (talousvettä toimittava laitos) ennen nykyistä terveydensuojelulakia, kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Näiltä kohteilta on perusteltua vaatia ilmoitus, mikäli esim. toiminnanharjoittaja vaihtuu tai tiloissa ja/tai toiminnassa tapahtuu olennaisia muutoksia. Valvira on laatinut soveltamisohjeet terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta koskien huvi-, kokoontumis- ja majoitushuoneistoja sekä sosiaalialan laitoksia. Ohjeet ovat tulostettavissa Valviran verkkosivuilta.

Terveydensuojelun suunnitelmallista valvontaa on yksinkertaistettu ohjelmakaudelle 2015 – 2019. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu sellaiset kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa. Näitä kohteita ovat:

- eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella
- bingohallit, pelisalit ja -kasinot, tanssisalit ja -lavat

- kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat
- luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä
- teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti-, juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitettut sisätilat
- muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot
- työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja
- parturi- ja kampaamotoiminta
- solarium
- hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat
- muut vastaavat laitokset tai huoneistot, joissa harjoitetusta toiminnasta todennäköisesti ei aiheudu käyttäjälle terveystahaitta

Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistetut kohteet kuuluvat kuitenkin edelleen ilmoitusvelvollisuuden piiriin ja ilmoituksista tehdään päätös (TsL 13 §). Näiden kohteiden valvontaa tehdään yhteydenottojen perusteella. Nämä yllättävät valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan sillä yleensä niiden taustalla on terveystahaittaepäily.

Suunnitelmallisesta valvonnasta vapautuvat resurssit käytetään terveydensuojelulainsäädännön mukaiseen valvontaan, esimerkiksi ennakoivaan terveystahaittojen ehkäisyyn sidosryhmissä tapahtuvassa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut lausunnon terveydensuojelulain soveltamisesta kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa. Lausunnon mukaan kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin viranomaisella saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Jos kotona tehtävästä terveydensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on aiheutunut tai epäillä aiheutuvan terveystahaitta voi viranomaisella asukkaan luvalla tehdä tarkastuksen kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tilat on rajattu kotirauhan piiriin kuuluvan alueen ulkopuolelle. Tarkastusoikeutta kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tullaan tarkentamaan sosiaali- ja terveysministeriön säännösmuutoksella.

3.1 Tarkastusten sisällön määrittely

Kunnan valvontasuunnitelmasta on käytävä ilmi tarkastuksen tavoite ja sisältö vähintään valvontakohdetyypeittäin. Tarkastuksen on sisällettävä vähintään ympäristöterveydenhuollon toimialakohtaisessa valvontaohjelmassa määritellyt toimenpiteet (VnA 665/2006 4 §). Tarkastusten määrittelystä on käytävä ilmi minkä lain mukaisia ja mitä toimenpiteitä tarkastukset sisältävät erilaisissa kohteissa (esitys kohdetyypeittäin tai kohteittain), koska kohteeseen voi kohdistua usean eri ympäristöterveydenhuollon lain mukaista valvontaa.

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveystahaitta tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveystahaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi

tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Valviran verkkosivuilla on julkaistu terveydensuojelun valvontaohjeisto, jossa on tarkastusohjeita ja malliasiakirjoja terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan.

Vesilaitosten (asetus 401/2001 ja 461/2000) valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella tarkoitetaan kokonaisuuden tarkastamista, johon voi sisältyä useiden vedenottamoiden tarkastuskäyntejä sekä esim. asiakirja-tarkastuksia kuten näytetulosten läpikäyntiä.

3.2 Valvontakohteiden tarkastustiheys

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että oleellimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat katetuiksi tarkastuksissa. Kunnan valvontasuunnitelma laaditaan kunnan valvontakohteiden valvontatarpeen mukaisesti eikä valvontaresurssien mukaisesti. Tällä tavoin kunta saa selkeästi selville mahdolliset resurssipuutteet jokaisen toimialan valvontakohteiden valvontatarpeen osalta.

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohtetyypin yleinen tarkastustiheys. Liitteessä 1 on esitetty kohdetyyppikohtainen tarkastustiheys, mikä on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa, mikäli kohteelle ei ole tehty riskinarviointia.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohdetyyppikohtaisesta tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyden on kuitenkin oltava vähintään 0,2. Riskinarviointi perustuu toiminnan aiheuttamiin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Liitteen 1 riskiluokista ja tarkastustiheyksistä voidaan poiketa myös pitkäaikaisen valvontatiedon ja paikallisen asiantuntemuksen perusteella. Valvontasuunnitelmassa selvitetään kuinka riskinarviointi on toteutettu ja miten se on vaikuttanut tarkastustiheyteen. Terveydensuojelulaissa on otettu erilaisten toimintojen ja huoneistojen osalta riskit huomioon siten, että luetellut toiminnat ja huoneistot on saatettu ilmoituksenvaraisuuden piiriin (TSL 13 §) ja talousvettä toimittavat laitokset ennakkohyväksynnän piiriin (TSL 18 §).

Valvontasuunnitelmasta on ilmevä, kuinka esimerkiksi kohdetyyppikohtainen riskinarviointi on toteutettu ja miten se on vaikuttanut tarkastustiheyteen. Tällöin kunnan valvontasuunnitelma noudattaa valvontaohjelman ohjeita ja suosituksia.

Vertailtaessa erilaisten toimintojen riskejä on arvioinnissa tarkasteltava ainakin seuraavassa esitettyjä seikkoja, joilla on vaikutusta riskien toteutumiseen, niiden hallintaan ja valvontaviranomaisten tekemän valvonnan tarkastustiheyteen.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
  - *Esimerkiksi ajallinen altistusaika: "1 tunti – 24 tuntia", "kerran kuukaudessa", "viisi kertaa päivässä".*
- Erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- Aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- Onko toiminta ilmoitus- tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan asenne ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen erityistilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveystahaitta aiheuttavat tekijät

Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohtetypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan arvioimiseksi otetaan huomioon tarkastuksen

- tarkoitus
- valmistelu
- sisältö sekä
- pöytäkirjan laatiminen.

Voimavarojen suunnittelussa on otettava huomioon myös matka-aika. Matkat valvontakohteeseen ja takaisin eivät kuitenkaan sisälly tarkastukseen käytettävään aikaan.

Saman valvontakohtetypin tarkastukseen käytettävä aika voi vaihdella huomattavasti kohteen koon mukaan. Yksiselitteistä tarkastukseen käytettävää aikaa ei voida sanoa, vaan aika arvioidaan tapauskohtaisesti riskinarvioinnin perusteella. Mikäli kohteeseen ei ole tehty riskinarviointia, voidaan käyttää liitteessä 1 esitettyä keskimääräistä kohtetypikohtaista tarkastusaikaa.

3.3 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Näytteenotto on osa säännöllistä valvontaa ja valvontasuunnitelmaan sisällytetään arvio otettavista viranomaisnäytteistä. Suunnitelmassa on kuvattava kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen sekä laboratoripalvelujen saatavuus iltaisin ja viikonloppuisin erityistilanteiden, kuten vesiepidemian varalta. Suunnitelmasta on käytävä ilmi lainsäädännön vaatima näytteenotto ja siinä on huomioitava mahdolliset valtakunnalliset, alueelliset ja/tai kunnan omat näytteenottoprojektit.

Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät varsin tarkasti näytteenoton ja näytteistä tehtävät analyysit.

Talousvesi ja uimavesi

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (461/2000) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Talousvettä toimittavan laitoksen näytetulokset raportoidaan vedenjakelualueen tarkkuudella.

Suunnitelmalliseen valvontaan eivät kuulu elintarvikehuoneistojen, päiväkotien, vanhainkotien tms. omaan käyttöön tarkoitettut kaivot. Kyseessä ei ole talousvettä toimittava laitos, koska se ei toimita vettä lopulliselle kuluttajalle vaan käyttää sitä itse. Kaivoista otetaan kuitenkin vesinäytteitä (esim. 1-3 vuoden välein) talousvesiasetusten mukaisesti. Kohteen suunnitelmallisen valvonnan tai näytteenoton yhteydessä on suositeltavaa tarkastaa kaivo ja sen rakenteet.

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM:n asetusta (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sovelletaan EU:lle raportoitavien uimarantojen valvontaan.

Muut näytteet terveystalvonnassa

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja siivouksen tehokkuuden tarkistamiseen puhtausnäyttein. Myös sisäilman laatua voidaan tarvittaessa selvittää erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla.

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Näytteenoton voi suorittaa myös muu kuin kunnan terveydensuojeluviranomainen. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on kuitenkin varmistettava talous- ja uimavesinäytteiden ottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Pätevyyden voi osoittaa esimerkiksi [ympäristönäytteenottajan henkilösertifioinnilla](#). Sertifiointivaatimus ei kuitenkaan ole ehdoton vaan kunnan terveydensuojeluviranomainen voi varmistaa pätevyys tarkoituksenmukaiseksi katsomillaan tavoilla. Perusteet on kirjattava kunnan terveydensuojelun valvontasuunnitelmaan (TsL 6 § 2 mom. kohta 3).

Kunnan on valvontasuunnitelmassaan esitettävä, missä Eviran [hyväksymissä laboratorioissa](#) sen viranomaisvalvontaa varten otetut näytteet tutki-

taan. Tutkimusmenetelmien on oltava lainsäädännön mukaisia arvioituja tai akkreditoituja menetelmiä. Evira valvoo hyväksymiensä laboratorioiden toimintaa ja seuraa laboratorioverkon kattavuutta. Kunnat joutuvat pääsääntöisesti kilpailuttamaan valvontaa tukevat laboratoriot. Tässä yhteydessä olisi hyvä sopia toiminnasta erityistilanteissa ja virka-ajan ulkopuolella. Vesivälitteisten epidemioiden yhteydessä voidaan käyttää myös muita kuin Eviran hyväksymiä laboratorioita, esim. tutkittaessa patogeenejä.

3.4 Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Raportointia ja siihen liittyviä aikatauluja käsitellään ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontaohjelmassa kappaleessa 2.7.

Vesilaitosten (asetus 401/2001 ja 461/2000) valvontasuunnitelman toteutumisen raporttiin merkitään yksi suunnitelmallisen valvonnan tarkastus, johon voi sisältyä useita vedenottamoiden tai vedenkäsittelylaitosten tarkastuksia sekä näytetulosten ja asiakirjojen tarkastamista.

Terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa kuvataan:

- tarkastusten kattavuus (toteutuneiden tarkastusten lukumäärä, valvontaprojekteihin osallistuminen)
- säädösten mukainen näytteenotto (talous- ja uimavesi)
- syyt tai perustelut mahdollisista toteutumatta jääneistä tavoitteista tai poikkeamista ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi
- painopistealueiden huomioiminen valvonnassa
- tarkastusten suunnittelu ja toteutunut ajankäyttö
- arvio voimavarojen riittävydestä
- henkilöstövoimavarojen kohdentuminen eri ympäristöterveydenhuollon toimialoille
- valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen

Lisäksi voidaan kertoa havaittujen epäkohtien määrä sekä toimenpiteet epäkohtien korjaamiseksi

3.5 Muut suunnitelmassa huomioitavat asiat

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista ei-suunnitelmallista toimintaa ovat esimerkiksi:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- erityistilannesuunnitelman laatiminen
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat (tarkastus ja mittaus)
- asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet (reaktiivinen valvonta)
- lausunnot muille viranomaisille
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana (esim. koulutustilaisuudet) sekä
- toiminnan kehittäminen

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on varauduttava myös kansainvälisessä laivaliikenteessä olevien alusten tarkastusten tekemiseen valvontasuunnitelmassaan mahdollisuuksien mukaan. Tämä koskee kuntia, joissa sijaitsee Maailman terveysjärjestön (WHO) terveyssäännösten mukainen satama, joka on valtuutettu myöntämään todistuksia aluksen saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta. Koska kyseiset tarkastukset tapahtuvat sataman tai laivanselvitys- ja huolintatahon pyynnöstä, ei niiden voida katsoa kuuluvan suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

4 Terveydensuojelun painopisteet

Terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat haasteet. Valvonnan resurssit tulisi kohdentaa riskinarviointin perusteella erityisesti kohteisiin, joissa on toistuvasti esiintynyt ongelmia.

Talousvesi

Talousveden näytteenoton on oltava säädösten mukaista. Esimerkiksi suurten vesilaitosten näytteenotossa ilmenevät puutteet voivat johtaa EU:n komission toimenpiteisiin.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen laatii ja pitää ajan tasalla erityistilannesuunnitelman talousveden laadun turvaamiseksi. Erityistilannesuunnitelma on osa terveydensuojelulain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua kunnan terveydensuojelun valmiussuunnitelmaa. Erityistilannesuunnitelma on laadittava yhdessä muiden viranomaisten, talousvettä toimittavan laitoksen, sille vettä toimittavan ja muiden asianosaisten laitosten kanssa. Valvira on laatinut terveydensuojelulain 8 §:n mukaisen ohjeen talousveden laadun turvaamiseksi erityistilanteissa. Erityistilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi on sovitettava yhteen vesihuoltolaissa tarkoitettun vesihuoltolaitoksen häiriötilannesuunnitelman sekä muiden viranomaisten ja toimijoiden varautumiseen liittyvien suunnitelmien kanssa.

Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely

Ihonkäsittelyssä infektioriski liittyy tilanteisiin, joissa viruspitoista verta tai bakteereja pääsee ihon läpi, limakalvolle (silmät, nenä, suu) tai rikkinäiselle iholle. Infektioriski voi syntyä esimerkiksi kauneushoitolassa annettavasta injektioista, tatuoinnista, erilaisista lävistyksistä ja kuppauksesta. Infektioriskin ehkäisyssä on tärkeää hoitotilan puhtaus ja riittävän tehokas välinehuolto. Kaikkien ihon läpäisevien ja rikutun ihon kanssa kosketuksissa olevien välineiden on oltava steriilejä. Lisäksi toiminnanharjoittajan hygieenisillä työtapoilla on suuri merkitys infektioiden ehkäisemisessä.

Terveydellisten olojen valvonta

Uudessa asumisterveysasetuksessa korostetaan sisäilmatutkimusten kokonaisarviointia, yhden yksittäisen ohjearvon ylitys ei välttämättä tarkoita terveyshaittaa. Terveydensuojeluviranomainen voi teettää tutkimuksia vain terveydensuojelulain (49 §) mukaisilla ulkopuolisilla asiantuntijoilla. Nämä asiantuntijat ovat STM:n nimeämän toimijan sertifioimia henkilöitä. Sertifioidut henkilöt ovat osoittaneet asiantuntijuuden ja pätevyyden suorittamalla tarvittavan koulutuksen (tarkemmin uudessa asumisterveysasetuksessa). Kunnan viranomaisen ei enää tarvitse itse arvioida ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä. Myös yhteistyö rakennusvalvontaviranomaisten kanssa on tärkeää.

Kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava joka kolmas vuosi (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 16 ja 17 §:t) ja ne on tarkastettava eri tahojen kanssa yhteistyössä (valtioneuvoston asetus

neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011, 12 §). Erityisesti niissä kunnissa, joissa ei ole toimivaa järjestelmää yhteistarkastusten tekemiseen, voisi terveydensuojeluviranomainen toimia koordinaattorina eri tahojen tarkastusten yhteensovittamiseksi. Siten yhteistarkastukset saadaan myös sovitettua terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan tarkastusrytmiin. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan toimintamallia ja ohjeita eri tahojen tarkastusten yhteensovittamisesta kouluympäristössä.

Koulujen ja päiväkotien radonpitoisuuden vuosikeskiarvo on suositeltavaa kysyä tarkastuskäynnin yhteydessä. Uudessa asumisterveysasetuksessa on huomioitu komission asettama uusi radonin vuosikeskiarvo, joka saa olla enintään 300 Bq/m³. Jos toimijalla ei ole tietoa radonpitoisuudesta, on se kehoitettava mittaamaan seuraavaan tarkastuskertaan mennessä, mikäli rakennus sijaitsee ns. radon-alueella.

Terveydensuojelu sidosryhmissä

Ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen arvioinnin on sisällyttävä kaikkien suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tällaisia suunnitelmia ja hankkeita ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvut, ympäristövaikutusten arviointimenettelyt sekä erilaiset rakennushankkeet, jne. Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa on lisätty yhdeksi painopistealueeksi koko ohjelmakaudelle.

Taulukko 1. Terveydensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella 2015–2019.

Kohde	2015 – 2019 Terveydensuojelun painopisteet
Talousvesi	<ul style="list-style-type: none"> • Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi • Valvontayksikön oman vesihuollon erityistilannesuunnitelman laatiminen
Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely	Ihon läpäisevien toimintojen valvominen (esim. tatuointi, kuppaus)
Terveydellisten olojen valvonta	Laadukkaat sisäilmaselvitykset: <ul style="list-style-type: none"> • Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä (koulut, päiväkodit ja yksityiset asunnot) • koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa
Sidosryhmät	Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaava, ympäristöluva jne.)

5 Raportointi ja aikataulut

Raportoinnista ja aikatauluista kerrotaan yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman kappaleessa 2.

6 Valvontaohjelman toteutumisen arviointi

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnin lähtökohdan muodostavat kuntien valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumisesta tehdyt arvioinnit sekä AVLen tekemät arvioinnit valvontasuunnitelmista ja niiden toteutumisesta. Tavoitteena on, että AVIt arvioivat kuntien valvontasuunnitelmat kerran valvontaohjelmakaudella ja laativat yhteenvedon valvontasuunnitelmien toteutumisen arvioinneista vuosittain. Näiden yhteenvedojen pohjalta voidaan tarkastella valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman ohjaavuutta ja sitä, kuinka asetetut tavoitteet ovat toteutuneet.

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja terveydensuojelulain edellyttämä suunnitelmallinen valvonta ovat toteutuneet. Valvonnan kattavuutta ja säädösten mukaisen näytteenoton toteutumaa arvioidaan valtakunnallisesti valvontakohtedetyypeittäin. Myös valvontaprojekteihin osallistuminen selvitetään.

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa on oleellista tarkastella myös sitä, miksi tavoitteisiin ei ole päästy, ja onko tavoitteiden toteuttaminen parannettavissa seuraavalla ohjelmakaudella muuttamalla valvontaohjelman painopisteitä.

Liite 1. Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyyppit, niiden riskiluokka, tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (Luokitus YHTIn mukaisesti).

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyyppit		Riskiluokka	Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:			
Talousveden jakelu ja käyttö	<i>Talousvettä toimittava laitos (asetus 461/2000):</i>	3	2 – 1	8 - 15
	EU-vesilaitokset (vedentoimitus > 1000 m ³ /d tai väh. 5000 käyttäjää)			
	Muut vesilaitokset (vedentoimitus 10 - 1000 m ³ /d tai 50 – 5000 käyttäjää)	3	2 – 1 (0,5*)	4 - 8
	<i>Talousvettä toimittava laitos (asetus 401/2000):</i>	2	1 – 0,5 (0,3*)	2 - 6
	Pienet vesilaitokset (vedentoimitus < 10 m ³ /d tai alle 50 käyttäjää tai			
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	<i>Lasten ja nuorten kohteet:</i> kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	2 - 1	0,3	2 - 4
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus	2 - 1	0,3	5 – 15
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Hotellit, hostellit, maatalo- matkailu, asuntolat jne.	2 - 1	0,2	2 – 4
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2 - 1	0,3	2 - 3

* jos vain jakelua

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit		Riskiluokka	Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:			
Sosiaalihuollon palvelut	Lasten päiväkodit ja vastaavat	2	0,5 – 0,3	2 - 6
	Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt ja vastaavat			
	Vanhainkodit ja vastaavat			
	Muut sosiaalialan yksiköt			
Liikunta ja virkistystoiminta	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), yli 100 uimaria päivässä Pienet yleiset uimarannat, vähemmän kuin 100 uimaria päivässä	2	1	2 - 4
	Yleiset altaat: <i>uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas</i>	3	2 – 1	4 – 5
	Yleiset saunat	2	1	2 - 3
	Yleinen liikuntatila: <i>urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila</i>	1	0,25	2 - 4

Riskiluokat:

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tarkastustiheys

- 2 kaksi kertaa vuodessa
- 1 kerran vuodessa
- 0,5 joka toinen vuosi
- 0,3 kerran kolmessa vuodessa
- 0,25 kerran neljässä vuodessa
- 0,2 kerran viidessä vuodessa

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

PL 210

00531 Helsinki

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi

Puhelin 0295 209 111

Faksi 0295 209 700

Sähköposti: kirjaamo(at)valvira.fi

www.valvira.fi